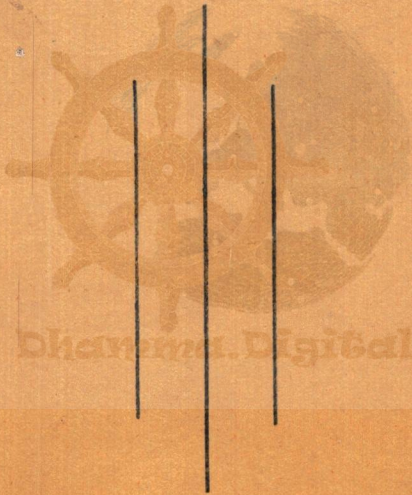

कर्म

भित्तु सुनन्द

कर्म

भिक्षु सुनन्द
एम. ए. (दर्शन-शास्त्र)

प्रकाशक :-

इन्द्र शाक्य

प्रमुख सकल परिवार

सरस्वति नदी यल ।

थागुथाय् :-

सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस

नःबही, यल ।

फोन : २१-१९१

समर्पण

जित बुद्ध धर्मय् प्रब्रज्या याना बिज्याह्य पूज्य
उपाध्याचार्य संघनायक भिक्षु प्रज्ञानन्द
महास्थविरया करकमलय्
सादर समर्पण !

Dhamma.Digital भिक्षु सुनन्द

थःगु सँ

प्रस्तुत सफू कर्मया विषय खः । जि २०३६ साले भारतया काशी हिन्दू विश्व विद्यालयं तात्लाया छुट्टी मेपाखे वया । यलया सुमङ्गल विहारे च्वं च्वना गुगु थासि कि जि न्हापा श्रामणेर तिनिबले नं स्वदेति च्वने जुगु खः । सुमङ्गल विहारया उपासक उपासिकापि जक धर्म देशना न्यनेगुली उत्सुर्कापि मखु अपितु विहाराधिपति पूज्य बुद्धघोष महास्थविर भन्ते नं जित धर्मदेशना याकेगुली धर्म सम्बन्धि छलफल याकेगुली भन हे प्रेरणा दायक जुया बिज्यागु जुया च्वन ।

आमाइया बुद्ध-पूजाया विने जित पूज्य बुद्धघोष भन्ते नं धर्म देशना मायेत आज्ञा जुया बिज्यात । जि वसपोलयागु अज्ञायात अस्वीकार याये मफुत । उपासक उपासिकापि सफू बाखं न्यनेत मुना च्वन । तर अनत्यस अन जि छु बाखं कमेगु ! रकि जि न्हापा थाइल्याण्डे कर्मया विषय *The Buddhist Concepts of Karma and Rebirth by Sunthorn Na-Rangsi, Dhammavibhāga by H. R. H. the Late Supreme Patriarch Prince Vajirañānavararasa व Majjhima Nikaya Volume III* आदि विभिन्न सफूत च्वना तयागुया आधारे कर्मया विषय आषाढया आमाइ, पारु व द्वितीया (June 24, 25, 26, 1979) स्वन्हुयंक उपदेश कना । व हे उपदेशया च्व सफू बने जूगु खः ।

एव सफूती बुद्ध धर्म अनुसारं कर्म घयागु छु, कर्म गोता प्रकारया दु, गुजागुयात कुशल कर्म घाइ, गुजागुयात

[आ]

अकुशल कर्म धोइ अले कर्म गुलि फलदायक जू, उकिं छु, गुजागु फल बिइ, गुबले बिइ, कर्म गन्थाय् तकयात ज्या लगे जू, कर्म त्वाःदगु स्थितियात छु धाइ, घयागु आदि कर्मया विषय सारांश खँ दुध्याना च्वंगु दु । एव सफू गुलि उपयोगी जू घइगु खँ पाठक वर्गपिसं थः थःमं थुइका बिज्याइ वा दी धंगु आशा याना ।

एव उपदेश पाण्डुलिपि ह्येगु ज्या सुश्री सरला अमात्यं यागु खः । उकिं सुश्री सरला अमात्ययात हादिक घन्यवाद मब्युसँ च्वने मफु । थथे बुद्ध घर्म सेवा यायेगुली श्रद्धा व उमङ्गजापि युवक युवतीपिनिगु संख्या गुणात्मक कथं पिहाँ वया भीसं कंकव उपदेशयात सफूया रूपे परिणत याना हल धाःसा छु भीगु बौद्ध साहित्य भण्डार जाया मवइला ? एव सफू नगुने हे पाण्डुलिपि ह्येघुनेवं पिकायेगु निति पूज्य बुद्धघोष भन्तेयात भाषा संशोधन यायेगु भार बिया जि थःगु अघ्ययन यायेया लागि बनारसेतु वना ।

नगुने जि बनारसे तिनिबले हे सफू पिदने घुंकल जुइ धका मती तया च्वनागु खः । तर सफू प्रकाश यायेत दाता नं चूमलानिगु व पूज्य बुद्धघोष भन्तेया नं संशोधन यायेगुली बांलाक ध्यान बी मलानिगुलि याना थुगु सफू पिदनेत निदं मयाक आयेबुक पिया च्वने माल ।

एव सफू पिकायेया लागि पूज्य बुद्धघोष महास्थविर भन्ते नं दाता चूलाका बिया प्रोत्साहन जक बिया बिज्यागु मखु अपितु थःगु अमृत्यगु समय व विचार बिया कर्म सम्बन्धि बर्मी भाषायागु व पूज्य प्रज्ञानन्द महास्थविरं च्वया

बिज्यागु महाजयमङ्गल सफू स्वया छुं खं तने माथाय् तना
लिकाये माथाय् लिकया भाषा संशोधन याना प्रूफ स्मेतं
स्वया बिज्यागु दु । उकिं वस्पोल पूज्य बुद्धघोष भन्तेया
प्रति जि आपालं कृतज्ञ जुया च्वना । उपासक महेन्द्र रत्न
शाक्य नं प्रस्तुत सफूया भाषा संशोधन यायेगुली गुहालि
याना बिज्यागु दु । उकिं वस्पोलयात नं हादिक धन्यवाद
दु । वर्थे श्रद्धा पूर्वक सफूया प्रकाशक जुया बिज्याम्ह
इन्द्र शाक्य प्रमुख सकल परिवारपिनि शुभकामना फुकं
याकनं परिपूण जुयेमा धका कामना याना ।

अन्ते धाःकथं ज्या याना ग्वाहालि बिया च्वंपि सुभाष
प्रिन्टिङ्ग प्रेसया परिवारपि नं गाक्कं धन्यवादया पात्रपि
जुया च्वन । नापं थ्व सफू पिकायेगुली ग्वाहालि याना
बिज्यापि शुभचिन्तकपि सर्कासत नं धन्यवाद दु ।

- भिक्षु सुनन्द

सुमङ्गल विहार

लुंखुसि टोल, यल ।

२०३८, २९ भाद्र, अर्थापुन्ही

प्रकाशकीय

पूज्य पिता श्री हेरामान पौसाया जन्म ने. सं. १०३४
भाद्र कृष्ण पक्ष एकादशी खनु सरस्वति ननी जुगु खः ।
वस्पोलया इहिपा वकुवहाल तजले बेतिमाया शाक्य नाप
जुल । वस्पोलया प्यम्ह काय् व प्यम्ह म्हघाय्पि दु ।

वस्पोलया गुण अनन्त दु । वस्पोलं थः जहान परि-
वारया लामि आपालं दुःख सिया विज्यात । घर्मं नं
वस्पोलया श्रद्धा यक्व दु । खजा वस्पोल बिहारे बिमज्या
तर छेँ छुँ छगू भिगु कायं जुल घायेव भन्तेपिन्त छेँ बरोबर
निमन्त्रणा याना बिज्याइगु । वस्पोल याके करुणा व दया
आपालं दु । सुं छम्ह गरीब गुरुवात खन घाःसा थः नया
चवनागु व पुना तयागु वसः स्मेतं दान याइगु । वस्पोलया
मुख्य विचार हे सुं दीन दुःखीयात छछा नकेगु छजु पुंकेगु
व गरीब तयेगु सेवा यायगु ।

वस्पोलया नित्य कर्म सुय न्हापनं दना बाहाले द्येके
बिज्याना अनलि छेँ थ्यंका चखुँ बखुँ तयेत थगु गच्छे
अनुसार वा अथवा जाकि नकिगु अनं लिपा तिनि थःगु
ज्या याना बिज्याइगु ।

वस्पोलया न्हापां निसें वहयागु फ्रेम देकेगु ज्या खः ।
लिपा भति भति जडाउ यागु बेपार नं याना विज्यात ।
लिपा काय् म्हाघाय्पि तःघिक जुया वया थःथगु ज्या ज्वंसैली
काय्पिसं बाःया आः ज्यायाय् म्वाल घका बिन्ति यासां
वस्पोल माने मजू । काय् म्हाघाय् पित दुःख सिइका थःसुक
चवनेगु वस्पोलया बानि मद्दु ।

[७]

थः विहारे विमज्ज्यासां थःजाहान परिवारपिन्त
बराबर विहारे वना धर्म श्रवण यावनेमा धका घया
चवनीगु । थः विहारे वनेत जक छुं मसः मस्यु घयार्थे
वस्पोलयाके भतिचा लाज दुर्थे च्वे ।

स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलः पाखें न्यायेकूगु तीर्थ-
यात्राय् थः जाहाननार्प चाहीला बिज्यात, अनंली दच्छि
दत्याति लिपा निसें जें स्याइगु व जें हिइसे चवनीगु त्वचं
थिल । जितलें जितले छे" च्वंपिन्त स्वैतं मकं, तसकं हे कष्ट
जुसेंली तिति काय् म्हथार्यपिन्त घया बिज्यात । डाक्टर बैद्य
वधना गुलि वास याना नं मज्यु । ने. सं. ११०१ माघ कृष्ण
पक्ष अष्टमी खुन्हु सुथसिया ३ ताःईले परलोक जुया
बिज्यात ।

अनंलिपा पूज्य बुद्धघोष भन्तेयाथाय् वना "बायागु नामं
छुं जीवनयात सार जुइगु धर्म यागु किताब छगू छापे याना
दान विइगु इच्छा दु ।" घया बले वस्पोलं ज्यु घया
स्वीकार याना बिज्यात । छन्हु बा मदुगुया नामं भन्तेपिन्त
छे" भोजन निमन्त्रणा सःता । वसपोलं किताब छगू ज्वना
विज्याना थ्व सफू बाया नामं प्रकाश यायेत ज्युला छकः
सोया ति धका तोता थका बिज्यात । जि व सफू सोया ।
जित व सफू प्रकाश यायेगु चित्त बुझे जुल । चित्त बुझे
जुगु खें भन्तेयात कना बले वलपोलं "थ्व सफू जि च्वथागु
मखु; आयुष्मान सुनन्दं सुमङ्गल बिहारे स्वन्हुर्यकं उपदेश
याना बिज्यागुया संग्रह जुया च्वंगु खः" घया बिज्यात ।

[ऊ]

उकिं थुगु 'कर्म' घइगु सफू छापे यायेत मागु तक्क प्रबन्ध मिले याना बिज्याम्ह पूज्य बुद्धघोष भन्तेया प्रति कृतज्ञ जुया च्वना, नापं थुगु सफू प्रकाश याय्गु सुअवसर बिया बिज्याम्ह सुनन्द भन्ते प्रति नं आभारी जुया च्वना ।

अन्ते थुगु पुण्यं परलोक जुया बिज्याम्ह पितायात निर्वाण प्राप्त जुइगुया हेतु जुइमा घका जिपिं सकल परिवारपिसँ कामना याना च्वना ।

पत्नी वेत्तिमाया शाक्य

काय्पिं

इन्द्र शाक्य
तेज शाक्य
भीम शाक्य
तीर्थ शाक्य

म्हयाय्पिं

हेरादेवी शाक्य
केशरी शाक्य
तारा शाक्य
इन्द्र शाक्य

भीपिं

इश्वरी, कमला व विजयलक्ष्मी

छय्पिं

रीता, रीना, अन्नोक, महेन्द्र, श्रवण कुमाच व मैया ।

स्व. हेरामान शाक्य

जन्म :- ने. सं. १०३४ साल भाद्र कृष्ण पक्ष एकादशी
मरण :- ने. सं. १९०९ माघ कृष्ण पक्ष अष्टमी

कर्मया परिचय

मनुष्यपिसं विभिन्न कर्मया विषय आपालं खँत सीके-
माःगु थुइके माःगु अति आवश्यक जुया च्वन । खजा विद्वान-
पिसं कर्मया बारे थथे नं घया तःगु दु - 'कर्मया खँ थुइकेगु
असम्भव मजूसां अतिकं हे थाकु' । घाःगुया मतलव खः
कर्मया खँ थुइकां थुइके थाकु, उलिजक मखु कनेगु भन थाकु
हानं थुइका पालन यायेगुला भन हे थाकु । अथे नं थन सारां-
शया रूपय् थुइके अपुकथं कर्मया विषये छुं खँ न्हयने ।

कर्मया परिभाषा

बुद्ध घर्मे कर्मया खँ यक्व थासे वया च्वंगु दु । कर्म
घयागु फुक्क प्रकारया ज्या खः । उकी नं छकः दुने थ्यंक दुहाँ
वना विचार याना सोत घाःसा कर्म घयागु चेतना खः । भगवान्
बुद्धं भिक्षुपिन्त बरोबर आज्ञा जुया बिज्यागु दु "चेतनाहं
भिक्षवे कम्मं वदामि" भिक्षुपि ! चेतनायात हे जिं कर्म घया
च्वना । उकिं भीके गुगु चेतना उत्पन्न जुइगु खः उकियात
कर्म घाइ । कर्म घाय्बले कुशल न मखु अकुशल नं मखु

उजागु कर्मयात अंग्रेजीं Neutral घाइ । छाया घाःसा
 चकी विशेषण (Adjective) न्ह्योने च्वना तिनि कुशल
 अकुशल घका छुटे जुइ । कुशल घका भिगुयात घाइ
 अकुशल घका मभिगुयात घाइ । अलै भिगु व मभिगु फुकंयात
 नं कर्म घाइ । उजागु कर्म चेतनां निसें शुरु जुया भोगु शरीर
 वचन व मनं याइ । पालि भाषं शरीरं याइगु ज्यायात
 'कायकम्म' घाइ, वचनं याइगु ज्यायात 'वचोकम्म' घाइ,
 मनं याइगु ज्यायात 'मनोकम्म' घाइ । थुकथं कर्मयात
 स्वंगू प्रकारं विभाजन याना तःगु दु ।

कुशल कर्म व अकुशल कर्म सीकेत उकियागु स्वभाव
 व उकिं वइगु प्रतिफल अनुसारं सीकेमाः । कुशल कर्म भोत
 सुख फल बिइ, जीवने मन न्हयाइपुसे च्वंका बिइ, थ्वहे कुशल
 कर्मयागु स्वभाव व लक्षण खः । अकुशल कर्म भोत दुःख
 फल बिइ, जीवने मन झ्यातुका स्वयेमास्ति वयेका बिइ, मन
 सुख मदयेका बिइ । थ्वहे अकुशल कर्मयागु स्वभाव व लक्षण
 खः । अथेया कारणे भगवान बुद्ध भोत थुइका बिइया लामि
 थुगु अकुशल, थुगु कुशल घका क्रमशः विभाजन याना कना
 बिज्यात ।

भिता प्रकारया अकुशल कर्म

अकुशल कर्म भिगू दु । शरीरं याइगु अकुशल कर्म स्वंगू
 दु-१) प्राणिहिंसा यायेगु, २) परघन खुया कायेगु, ३) परस्त्री
 गमन यायेगु । थुकियात शरीरं याइगु मभिगु कर्म घाइ ।

वचनं याइगु अकुशल कर्म प्यंगू दु - १) मखुगु खँ ल्हायेगु, २) चुविल खँ ल्हायेगु, ३) छाक्क वचन ल्हायेगु, ४) ज्याय् ख्यले मद्दुगु खँ ल्हायेगु । एव प्यता प्रकारया कर्मयात वचनं याइगु मभिगु कर्म घाइ ।

मनं याइगु अकुशल कर्म स्वंगू दु — १) कपिनिगु घने लोभ तयेगु । २) मेपिनि स्यसा ज्यू घका इच्छा यायेगु । ३) सत्ययात असत्य, असत्ययात सत्य घका थुइकिगु । खँ द्वंका वनिगु, सदमं मवसें मिथ्यादृष्टि अथवा द्वंगु विचारे लमे जुइगु । एव स्वंगू प्रकारया कर्मयात मनं याइगु मभिगु कर्म घाइ । थुकथं कायं याइगु स्वंगू, वचनं याइगु प्यंगू व मनं याइगु स्वंगू जम्मा भिगू मभिगु कर्मयात दश अकुशल कर्म घाइ ।

भिता प्रकारया कुशल कर्म

एव अकुशल कर्मया ठीक विपरोतगु भिगू कर्मयात कुशल कर्म घाइ । यथा:- १) प्राणो हिंसा मयायेगु, २) परघन खुया मकायेगु, ३) परस्त्रो गमन मयायेगु । थथे शरीरं याइगु कुशल कर्म स्वंगू; ४) भूठ खँ मल्हायेगु, ५) चुविल खँ मल्हायेगु, ६) कडा वचन मल्हायेगु, ७) ज्याय् ख्यले मद्दुगु खँ मल्हायेगु; थथे वचनं याइगु कुशल कर्म प्यंगू; ८) परघने लोभ मतयेगु ९) मेपिनि प्रति ईर्ष्या भाव मतयेगु, १०) मने तप्यंगु दृष्टि दयेका च्चनेगु अथवा सम्यकदृष्टि दयेका च्चनेगु, थथे मनं याइगु कुशल कर्म स्वंगू । थुकथं कुशल कर्म नं भिगू जुल । एव कुशल कर्म जूसा नं अकुशल कर्मया ज्या

गुलि स्पष्ट सीदु उलि कुशल कर्मया ज्या स्पष्टं सीमदु ।
छाय्घाःसा अकुशल कर्म घायेमात्रं परप्राणी हिंसा याय्गु,
खुया काय्गु इत्यादि जू वनी । थन याय् मखु घयाःगु
अकुशल कर्मं जक बचे जू वन । तर बुद्धं अकुशलकर्मं मलागुलि
कुशल हे घया बिज्यात, गुकियात दश सुचरित्र कर्म घाह ।

दस पुञ्ज क्रिया वत्थु

बौद्धपिन्त अथवा उपासक उपासिकापिन्त थये पाप याये
मज्जू जक घयां मगाः, हानं छकः न्हघब्बाना कुशल कर्म
Active जुया च्वनेमा, गुकीयात अंग्रेजी Meritorious
field वा पुण्यरूपी क्षेत्र घाह । थुको Meritorious घंगु
विशेषण, Merit घंगु Noun पुण्य जुल । थुकीयात पालि
'दस पुञ्ज क्रिया वत्थु' घाह । मतलव पुण्य याय्गु साधन
घाःसां छुं मपाः । व पुण्य छु घाःसा न्हघब्बाना याय्गु कुशल
कर्म खः । व थयेः-

- १) दान— श्रद्धा तथा दान बिइगु,
- २) सील— पञ्चशील आदि पालन यायेगु,
- ३) भावना— समथ व विपस्सना भावना यायेगु,
- ४) अपचायन— आदर गौरव तये योग्यपिन्त आदर
गौरव तयेगु ।

५) वेय्यावच्च—मेपिन्त ग्वाहालि यायेगु । तर भगवान्
बुद्धं न्हघाम्हेसित नं न्हघागु ज्याय् नं ग्वाहालि या घया
बिमज्या, वसपोलं भिगु याये बहगु ज्याय् जक ग्वाहालि

यायेमाः घया बिज्यागु दु । थथे भिगु ज्याय् ग्वाहालि यायेगु यात “वेय्यावच्च” घाइ । ध्व नं छगू प्रकारया कुशल कर्म खः ।

६) पत्तानुमोदन — मेपिसं याःगु कुशल कर्म हर्षं तायेगु ध्व नं छगू प्रकारया कुशल कर्म खः । उदाहरणया लागि सुं छम्हेसिनं विशुद्धिमार्गं सफू छगू नेपाल भाषां पिकाल धंगु न्यने मात्रं भीसं प्रसन्न जुया “अहो ! घात्थे बांलागु ज्यायात व सफू भीगु लागि नं तःसकं ज्या ख्यले दुगु खः” घका समर्थन यायेगु, प्रशंसा यायेगु, अनुमोदन यायेगुः ध्व नं छगू प्रकारया कुशल कर्म खः । छाया घाःसा थुकी ईर्ष्या, द्वेष आदि अकुशल मने दुर्हा मवं ।

७) पत्तिदान — थःके दुगु चीज वस्तु पासापि नापं च्वना मिलेचले जुया इना नयेथे थःत प्राप्त जूगु पुण्य नं मेपिन्त भि जुद्धमा घका आकांक्षा याना बिइगु ।

८) धम्मस्सवण — घमं उपदेश न्यनेगु । मङ्गल सूत्रे भगवान् बुद्धं घया बिज्यागु दु “कालेन धम्मस्सवणं एतं मङ्गल मुत्तमं” इले बिले घमं श्रवण यायेगु मङ्गल खः ।

९) धम्मदेसना — थःम्हं स्यूगु सद्धमं मेपिन्त कनेगु । भगवान् बुद्धं घया बिज्यागु दु — “सब्ब दानं धम्म दानं जिनाति”, संसारे गुलिनं चीज वस्तुत दु उगु चीज वस्तुत दान यायेगु सिकं घर्मदान यायेगु उच्च तथा श्रेष्ठ जू । अर्थात् थःम्हं स्यूगु, सःगु थूगु घर्मयात कनेगु, थुइका बिइगु अथवा घर्म-देशना यायेगुयात घर्मदान घाइ । थुकिं मेपिन्त नं फाइदा जुइ, ध्व नं छगू कुशल कर्म खः ।

१०) दिट्टिजुकम्म - तप्यंगु दृष्टि वा तप्यंगु विचार दयेकेगु अथवा घर्मो गुकथं वने माःगु खः उगु कथं वनेगु, घर्म गुकथं थुइके माःगु खः उगु कथं थुइकेगुयात "दिट्टिजुकम्म" धाइ । ध्व नं छगू प्रकारया कुशल कर्म खः ।

उदाहरणया निति बिम्बिसार जुजु छको राजकुमार जुया च्चंबले निम्न न्याता प्रकारयागु इच्छायाना च्चन -

क) जि जुजु जुइ दयेमा, ख) भगवान बुद्धयात म्हसीके फयेमा, ग) भगवान बुद्ध जिगु राज्ये बिज्याके दयेमा, घ) भगवान बुद्धयागु घर्मोपदेश न्यने दयेमा, ङ) भगवान बुद्धयात सेवा याये फयेमा ।

थुगु किसिमं बिम्बिसार जुजुं गुगु इच्छा याःगु खः व इच्छा पूर्ति जुल । भगवान् बुद्धयात थःगु राज्ये बिज्याकल । भगवान् बुद्धं गुगु दृष्टि वयात उपदेश बिया बिज्यागु खः व फुकं बिम्बिसार जुजुं यथार्थं थुइका काल । फलस्वरूप बिम्बिसार जुजु श्रोतापन्न नं जुल ।

उकि थन सत्पुरुषपिसं ध्व खँ थुइके माःकि उपदेश कंम्हेसिनं छु दृष्टि कंगु खः थुइकीम्हेसिनं नं उगु हे दृष्टि थुइकल धाःसा वयात तप्यंगु विचार दुम्ह, घर्मया अनुकरण याःम्ह धाइ । उजागु क्षमता दयेकेगु नं छगू तःघंगु सौभा-ग्यया खँ खः । ध्व नं छगू प्रकारया कुशल कर्म खः ।

अकुशल कर्मयात तोते फु

आः थन कुशल व अकुशल कर्मयात स्पष्ट यायेत छुं उदाहरण न्हयथने । कुशल कर्मं सुख बिइ । अकुशल कर्मं दुःख बिइ । उकिं भोस कुशल व अकुशल छुटे छुटे याना ज्या याये सयेके माःगु जुया च्वन । भगवान् बुद्धं 'कुसलाकुसल' घयागु छपु सूत्रे कुशल अकुशलया बारे आज्ञा जुया बिज्यागु दु । थ्व सूत्र ब्वने बले नुगः हे खुल्ल मि । भगवान् बुद्धयाके थुजागु दया करुणा दु कि भिक्षुपिन्त थः मां-बौपिसं थः चिचो-घोपि मचातयत् न्वायेथंतुं न्वाना च्वना बिज्याइ "भिक्षुपि ! छिमिसं अकुशल कर्म यायेमते । छाया घाःसा अकुशल कर्मया फल वहबले छिमित भि जुइमखु, दुःख जुइ । उकिं भिक्षुपि ! छिमिसं अकुशल कर्म याये मते । यदि छिमिसं अकुशल कर्म-यात तोतेगु कुतः यात घाःसा तोते फु । यदि तोते मफंगु जूसा जि छिमित छाया अकुशल कर्म तोति घका हाला च्वन जइ । भिक्षुपि ! अकुशल कर्म दुःख दायक जूगुलि जि छिमित अकुशल कर्म तोति घका घया च्वना । वथंतुं भिक्षुपि ! अकुशल कर्म तोता कुशल कर्म याये सयेकेमाः । कुशल कर्म यायेगु कुतः यात घाःसा यायेफु । भिक्षुपि ! कुशल कर्म भिगु फल वह, मनयात याउंका बिइ, मनयात आनन्द दायकगु फल बिइ । यदि कुशल कर्मं मनयात इयातुकीगु, दुःख बिइगु जूसा जि छिमित छाया कुशल कर्म या घका प्रेरणा बिया च्वनी ?" थुगु रूपं भगवान् बुद्धं भिक्षुपिन्त बारम्बार न्वाना बिज्याइगु जुया च्वन ।

विश्वासया भिन्नता

ईश्वरयात विश्वास याइपि व कर्मयात विश्वास याइ-
पिनिगु बिचे फरक तथा भिन्नता दुगु विषय छुं खँ न्हयथने ।

गुलि गुलि मनूतयसं कर्मयात विश्वास मयासे ईश्वरयात
विश्वास याना चवनी । ईश्वर (God) संसारया श्रृष्टिकर्ता,
संसार पालक, सर्वश्रेष्ठ, सर्व शक्तिमान (Omnipotent)
सर्व व्यापी (Omnipresent) सर्वज्ञ (Omniscient)
घका विश्वास याना चवनी । थुकथ इमिसं कर्मयात विश्वास
मयासे ईश्वरया भरोसा कयाचवनी । यदि व ईश्वर सर्व
शक्तिमान, सर्वव्यापी, सर्वज्ञ खःसा ईश्वर पक्षपाती मजूला ?
छाय्घाःसा लोके गुलि मनूत दुःखी, गुलि मनूत सुखी,
गुलि घनी, गुलि गरीब, गुलि न्ह्यूखा वया बांलासा, गुलि
ख्यूंखा जुया बांमला आदि । थुकथ इमिसं कर्मयात विश्वास
मयासे ईश्वरयात विश्वासयाना थःके दुगु शक्ति प्रयोग
मयासे ईश्वरयाके भरोसा कयाचवनी । अले इमित दुःख जुल
घाःसा इमि तःसकं नुगः मछिका चवनी । रोग जुलकि घन
सम्पत्ति हानि जुलकि अथवा इमि परिवारे छुं प्रकारया दुःख
जुलकि इमिसं थथे मतो तइ - 'ईश्वरं जित जक छाय दुःख
विया तःगु, जित जक छाय दुःख सोका तःगु, ईश्वरं जित
छाय दया करुणा मतगु ।' थुगु रुपं ईश्वरयात पाःयाना इपि
वहाँत्र् वहाँत्र् खवया चवनी । तर कर्मयात विश्वास याना
चत्रंपिसं यदि इमित छुं प्रकारया रोग जुल, घन सम्पत्ति
विनाश जुल इत्यादि छुं प्रकारया दुःख हे जुल घाःसानं इमि
मन ववतुं का दुःख जुइका चवनी मखु । बरु इमिसं थथे विचाः

याइ कि न्हापा जि अकुशल कर्म याना वयागुलि जित्त दुःख जुल । आः जि थथे दुःख सी मालीगु अकुशल कर्म याये मखुत । कुशल कर्म हे जक याये । थुकथां कुशल कर्म यायेगुली भन अप्पो प्रेरणा दायक जू वनी । सुयां प्रति तं पिक्कायेगु खं वइमखु । चाहे धन दुम्ह, बांलाःम्ह जुइमा चाहे धन मदुम्ह बांमलाम्ह जुइमा थःथःगु कर्मया फल थःथःपिन्त वया च्वंगु धका विश्वास याइ । अंग्रेजीं घाइगु नं दु । “As you sow, so you reap.” पालि ग्रन्थय् छपू गाथा नं दु ।

यादिसं वपते बीजं, तादिसं हरते फलं ।
कल्याणकारी कल्याणं, पापकारी च पापकं ॥

गुजागु पुसा पित्त उजागु हे फल सइ । भिंगु याम्हेसित्त भिंगु फल प्राप्त जुइ, मभिंगु याम्हेसित्त मभिंगु हे फल प्राप्त जुइ । वा पुसा पिनां व्छ बुया वइ मखु, आलु पिनां तुसी सइ मखु । घापूया अर्थ थ्व खः कि गुम्हेसित्तं गुजागु कर्मयात्त उजागु हे फल सइ । उदाहरणया रूपे मल्लिका महारानीं भगवान बुद्धयाके न्यंगु प्यंगू प्रश्न न्हयथने ।

मल्लिका महारानीया प्रश्न

छगू समय प्रसेनजित्त कोसल जुजुया महारानी मल्लिकां भगवान्‌याथाय् वना थथे प्रार्थना यात ।

१) भगवान् शास्ता ! थ्व संसारे विभिन्न प्रकारयापि मनूत दु उकी मध्ये गुलि मनूत थुलि बांमलाकि स्वये

हे घच्चाइपुसे च्वं, इमिगु रूप बांमलागु जक मखु इपि थुलि दरिद्र कि धन सम्पत्तिया नामं छुं छुं हे मदु, हनिचा छु नये केन्हे छु नये घाय्माः । वसः छजु हे बांलागु पुनेगु मदु । उजागु रूप दुःखी दरिद्र जुयानं समाजे व्वेलाना च्वन । थुकिया कारण छु, हेतु छु ?

२) भगवान् शास्ता ! गुलि मनूत रूप बांमलागु जक मखु स्वये हे घच्चाइपुसे च्वं, तर इमि धन सम्पत्ति परिपूर्णजू, अले समाजे नं च्वयेला । थुकिया कारण छु, हेतु छु ?

३) भगवान् शास्ता ! हानं गुलि मनूत तसकं बांला स्वये हे यइपुसे च्वं, माया वनापुस्ये च्वं, तर इमिके धन सम्पत्ति मदु, तस्सकं गरीब निर्धनी अले समाजे नं व्वेला थुकिया कारण छु, हेतु छु ?

४) भगवान् शास्ता ! थ्व संसारे हानं मेगु छता प्रकारया मनूत नं दु । इपि गुजापि घाःसा तस्सकं बांला, धन सम्पत्ति नं यक्व दु, थुकिया कारण छु, हेतु छु ?

भगवान् बुद्धं मल्लिका महारानीया न्हापांगु प्रदनया लिसः थथे आज्ञा जुया बिज्यात ।

१) गुलि मनुत खा बांमला, धन सम्पत्ति नं मदुगु कारण गथे घाःसा इमिसं न्हापा न्हापाया जन्मे तं पिकाइपि, भतिचा हे सहाय्य मफुपि, छुं छगू खे नं छे छे पं पं हालीपि दिक्दार जुइपि, ईष्यालिपि जुया च्वनी । उलि जकनं मखु, मन चिकिधं, दान पुण्य घयागु

याय् मसःपि, इनानय् मसःपि, मेपिनि ज्यूगू सोय् मफुपि
जुया च्वनी । क्रोध, इष्या याःगु स्वभावं याना रूप
बाँमलापि जुया जन्म जुल । इमिसं छुं दान पुण्य याना
मवोगुलियाना गरीब दरिद्र जुया जन्म जुल, समाजे नं
क्वेलापि जुया च्वन ।

भगवान बुद्धं मल्लिका महारानीयागु निगूगु
प्रश्नया लिसः थथे आज्ञा जुया विज्यात ।

- २) गुलि मनूत खा बाँमला तर घन सम्पति दुगुया
कारण गथे धाःसा गुलि मनुतये अथे तँ पिकायेगु
स्वभाव दुसानं इमि मन चक्कं, मेपिनि ज्यूगु, भिना-
वोगुली हपं ताया च्वनी । तँ काली जूसानं थःके दुगु
छुं प्रकारया बस्तु मेपिन्त इना बिइगु चित्त दुपि जुया
दान बिइगु स्वभाव दुपि जुइ । इपि लिपाया जन्मे खा
बाँमलासां तबि घन सम्पति यक्को दुपि घनवानपि
जुया च्वनी, समाजे नं च्वेलाना च्वनी ।

भगवान बुद्धं मल्लिका महारानीयागु स्वंगूगु
प्रश्नया लिसः थथे आज्ञा जुया विज्यात ।

- ३) गुलि मनूत खाः बाँला तर घन सम्पति महुगुयां
कारण गथे धाःसा इपि मनूत तँ चायेगु स्वभाव मदुपि
सहन शील दुपि, दागा मतइपि, शील सदाचार बाँलापि,
शान्त स्वभावदुपि जुया च्वनी ।

सहनशील दयेकावोगु कारणं याना इपि रूप
बाँलापि जुल । तर इपि दान याना मवोपि नुगः स्वपि

जुयावोगुलि आः थुगु जन्मे धनसम्पति मद्रुपि गरीब
कंगाल, दरिद्र जुया समाजे क्वे लार्पि जुया जन्म जुल ।

भगवान बुद्धं मल्लिका महारानीया प्यंगुगु
प्रश्नया लिसः थथे आज्ञा जुया विज्यात ।

४) गुलि मनूत रूप नं बाँला, धन सम्पति नं यक्व
दु । उकिया कारण गथे धाःसा गुलि मनूत तँ पिमका-
इपि, नुगःमम्बीकिपि, ईर्ष्या, दाह, मयाइपि व दान
बिइगु उपकार यायूगु चित्तद्रुपि जुयाचवनी ।

तँ पिमकागुलि हिंसी दुपि यइपुसे च्वंपि माया
वनापुसे च्वंपि, जुया जन्म जुल । दान बिया वागु
उपकार याना वोगु, उदार चित्त दयेका वोगु कारणं
याना धन सम्पति परिपूर्णपि समाजे नं प्रतिष्ठा दुपि
जुया जन्म जुल ।

प्रत्यवेक्षण यायेगु

भगवान बुद्धं 'दसधम्म' सूत्रे न्हेगुगु प्रत्यवेक्षण याये-
माःगु बारे थथे आज्ञा जुया विज्यात ।

प्राणीपि जन्म काकां संसार चक्रे चाचाहिला च्वंतले—
इमिसं याना वःगु इमिगु कुशल-अकुशल कर्म हे थःथःगु
सम्पति खः अले उगु उगु कर्म हे सदां इमिगु साथे दयाचवनी ।

इमिसं याना वःगु कुशल-अकुशल कर्म हे इमिगु थःथःगु
सम्पतिया मालिक खः । मेकथं घाल धाःसा जिगु कर्मया
उत्तराधिकारी जि हे खः ।

प्राणिर्पि जन्म कारकां संसार चक्रे चाचाहिला च्वने
माःगु हे इमिगु कुशल-अकुशल कर्मया कारणं खः ।

इमिसं याना वःगु कुशल-अकुशल कर्म हे इमिगु थःथःगु
बन्धु खः । (थन बन्धु घायबले मां बी, दाजु किजा, तता
केहेपि इत्यादि खः ।)

इमिसं याना वःगु कुशल-अकुशल कर्म हे इमिगु शरण
खः ।

इमिसं यानावःगु कायिक, वाचिक व मानसिक कुशल-
अकुशल कर्म हे इमिगु अंशियार खः ।

थथे धका भिक्षुपिसं नं गृहस्थपिसं नं न्हिया न्हिधं
प्रत्यवेक्षण यायेमाः ।

कर्मया फल

प्राणिपिसं गुजागु कर्मयात अजागु हे फल वइ धका
च्वय् उल्लेख याये धुन ।

आः थन सारांशया रूपे, गुजागु कर्म गुजागु फल बिइ
धयागु विषय् छुं खं स्पष्ट याये । यदि सुनानं सुं प्राणीयात
हिंसा यात धाःसा उकिया फल आयु चीहाक जुइ; वथेतुं
प्राणीहिंसा मयानागु अथवा मेपिन्त मस्यानागु फल
आयु ताहाक जुइ । मेपिन्त मस्यासां तवि इमिगु अङ्ग,
प्रत्यङ्ग जक हीन याना बिल धाःसा, न्हघाबले रोगी जुया
च्वने माली । उकिं गुम्हसिनं मेपिन्त दुःख बिइ वयात

उकिया फल वयाच्चवनी । गुम्हसिनं प्राणी हिंसादि कर्म
याइ मखु व निरोगी तथा दोषायु जुया चवनी । थुगु हे रूपं
तं पिकागुया फलं कुरुपम्ह जुया जन्म जुइ, अले हानं तं
पिमकागुया फलं रूप बांलाम्ह जुया जन्म जुइ । मेपिन्त
ईर्ष्या यानावोगुया फलं शक्ति मद्दुम्ह (Powerless)
जुइ, उकि ईर्ष्या याय्मज्जू नुगः मुइके मज्जू । गथे कि वया
जक जाँचय् नम्बर अप्पो वल जि जक कम, व फलानागु
तहलये थ्यने धुकल जि मध्यनि, मेपिसं गुलिमछि धन
सम्पत्ति कमाय् याये धुकल जि आःतक गरोब घका
नुगःमुइका चवन घाःसा व शक्ति हीनम्ह जुया जन्म जुइ ।
ईर्ष्या मयाम्हेसिया शक्ति अप्पो दयाच्चवनी । उलि जक
मखु गुम्हसिनं अभिमान (Haughty), घमण्डी (Proud)
याना चवनी, उम्ह ब्यक्तियात समाज्य स्थान कम जुया
चवनी । अले गुम्हसिनं अभिमानी, घमण्डी भावना मतसे
मेपिन्त आदर गौरव सत्कार याना चवनी उम्हसित समाजे
स्थान अप्पोदया चवनी । थनया थनसं खना चवनागु दु, यदि
भोपि समाजे तःघं छु जुया अभिमान पिकया चवन
घाःसा थःत नं सुनानं आदर गौरव तइमखु ।

भगवान बुद्ध पराभव सूत्रे आज्ञा जुया बिज्यागु दु —

जाति थद्धो, धन थद्धो, गोत्त थद्धो, च यो नरो ।
सञ्जाति अतिमञ्जेति, तं पराभवतो मुखं ॥

गुम्ह ब्यक्ति जातिया अभिमान, धनया अभिमान,
गोत्रया अभिमान पिकया थःथितिपिन्त समेतं हेला याइ
उम्ह ब्यक्ति पतनया कारण जुइ ।

थुगु रूपं कर्मया विषये कना यंकल घाःसा यक्व यक्व
हे दु, थन संक्षिप्तं क्यनागु जुल ।

धम्मसमादान

कर्मया क्रम (Process) यात प्यता प्रकारं विभाजन
याना तःगु दु । यथा -

- १) गुगु कर्म याना च्वनेबले नं दुःख जुइ हानं उकिया फल
वइबले नं दुःख जुइ ।
- २) गुगु कर्म याना च्वनेबले दुःख जुइ तर उकिया फल वइबले
सुख जुइ ।
- ३) गुगु कर्म याना च्वनेबले सुख जुइ तर उकिया फल वइ-
बले दुःख जुइ ।
- ४) गुगु कर्म याना च्वनेबले नं सुख जुइ हानं उकिया फल
वइबले नं सुख जुइ ।

१) गुगु कर्मयाना च्वनेबले नं दुःख जुइ हानं उकिया
फल वइबले नं दुःख जुइ । उपमाया लागि बुद्धकालीन
घटना छगू न्हथथने । मागन्धीया कुचक्रं दरवार उच्चय्का
ब्लूगुलि श्यामावती महारानी सहित न्यासःमह परिचा-
रिकापि मी नाला दुःख जुइका सिना वने माल ।
थुकिया विषय कया भगवान बुद्धं आज्ञा जुया विज्यात
कि न्हापा बाराणसी देशे ब्रम्हदत्त जुजुं राज्य याना
चवंगु बखते राजगृह नगरे निहथं च्याम्ह प्रत्येक बुद्धपि

विज्याना च्वन । अबले अन च्वं पि न्यासः परिचारि-
कार्पिसं वसपोलपिनिगु सेवा याना च्वन । वसपोलपि
च्याम्ह मध्ये न्हेम्ह हिमाल पर्वते बिज्यात । छम्ह अन
हे खुसीया सिथे भारपात दुथाय् बिज्याना निरोध
समापत्ति घ्याने च्वन । विज्याना च्वन ।

थुखे छम्ह प्रत्येक बुद्धपि बिज्यासेलि इपि हे न्यासःम्ह
परिचारिकार्पि ब्वना जुजु जल-क्रीडा य'यत खुसी वन ।
इपि परिचारिकार्पि लखे म्हिता मोल्हया चिक्रुया उखें
थुखें मि च्याकेगु सामान माः जुल । इमिसं वहे भारपात
च्याका मि कुन । क्रमशः च्याना वोलिसे प्रत्येक बुद्ध
खने दया वल । अले इपि ग्याना हाल, “आः घाःसा
भ्रिपि फुत । थन प्रत्येक बुद्ध दुगु खनी । ध्व खं जुजुं
सिल घाःसा भीपि छम्ह हे ल्यनि मखु” धंगु भयं
इमिसं थःगु मने दुःख जूसां मंमदु मंमदु हानं मेगु
भारपात माला प्रत्येक बुद्धयात तोपुया थुलि च्याइ-
बलेला भस्म जुइ घका मती तया लिहाँ वन । इमिके
न्हापाला हिंसा चेतना मद्दु तर लिपा राज भयं इमिसं
हिंसा चेतनाया ज्या यात । (निरोध समापत्ति घ्यने
च्वना बिज्याइगु बखते वसपोलपिन्त सच्छिगू गाडा
प्रमाण् सि द्वं च्चिना छोयेका व्यूसां नं छुं असर
परेजुइ मखु ।) वसपोल प्रत्येक बुद्ध निरोध समापत्ति
दना यथा सुखं बिज्यात । इपि जक उगु पाप कर्म
याना ताःकाल तक नर्क भोग याय् माल । आः थों
वहे कर्मया विपाक बाकि ल्यों दुगुलि याना थुगु जन्मे
दरवार छ्वया सी माल ।

थौं कन्हे भोगु समाजे नं थजागु घटना यक्व जुयाच्वंगु दु । गुगु कर्म याना च्वनेबले नं दुःख हानं उकिया फल वइबलेनं दुःख गथेकि छम्ह गुथि पाःफेमाःम्ह मनू दु, उगु गुथी धाःसा हिंसाकर्म याये माःगु गुथि जुयाच्वन । गुथि पाःफइम्ह मनू धाःसा हिंसा कर्म याये मास्ति मवोम्ह जुयाच्वन । हिंसा मयात धाःसा गुथि बाहेक याइ । समाजं धाइ ल्हाइ धइगु भयं हिंसा कर्म याइ । हिंसा कर्म याःबले नं दुःख उकिया फल वइबलेनं मभिक फल वइगु जुयाच्वन ।

२) गुगु कर्म याना च्वनेबले दुःख जुइ तर उकिया फल वइबले सुख जुइ, उदाहरणया रूपे चक्खुपाल स्थविरया खं सक्षिप्तं न्हयने —

चक्खुपाल स्थविरं भगवान बुद्धयाके कर्म स्थान भावना स्यना कया ख्वीम्ह भिक्षुपि नापं व्वना छगू तापागु जङ्गलया सतिक च्वंगु गामे वना ध्यान भावना यात । चक्खुपाल स्थविरं प्यंगू इरियापथ मध्यय् छनेगु इरियापथ छगू तोता भावना यात अथे भावना याना च्व च्वं वया मिखां स्याःगु रोग उत्पन्न जुल । बैद्यं वासः बी हलनं गोतुला वासः मत । मिखा स्यागु भन भन बढे जुया वल । मिखा न्ह्याक्व हे स्यासां ध्यान भावना यायेगु मतोत् । बर्षावास सिधइगु अन्ते मिखानं तज्यात अरहन्त नं जुल । (तर वसपोलया मिखा तज्यागु वसपोलया न्हापायागु कर्म खः धका धम्मपद अट्टकथालय् उल्लेख याना तःगु दु ।) थनं थथे भावना याना च्वंबले दुःख जूसा नं फल वोगु बखतय् सुख प्राप्त जुल ।

थुजागु कर्मया उपमा भोगु दैनिक जीवने यक्व खने

दु। मथे व्यापारो तयसं जूसा थःगु कुत याना व्यापार याना घन मुंकेगु स्वइ, ज्यायाइपिसं नं यक्व प्रयत्न याना घन कमाय् यायेगु स्वइ बर्थेतुं विद्यार्थीपिसं नं जांच बी मानि धका मेहनत याना बाचा बाचा तक मद्यस्ये आखः ब्यनेगु स्वइ, छु व दुःख मखुला ? हानं ज्यायाइपिसं नं इमित ताःनो चिकु त्यानु मघास्ये ज्या याना च्वनेबले दुःख जूसानं उकिया फल वइबले सुःख ज्वी। ज्या याइ पिस्त घन सम्पत्ति बढे जुया मान बढे जुयाच्वनी बले सुख जुया-च्वनी। थथे साधारण खं नं घी दुकि गुगुं कर्मयाना च्वनेबले दुःख जूसां फल वइबले सुख जुइ।

३) गुगु कर्म याना च्वनेबले सुख जुइ तर उकिया फल वइबले दुःख जुइ। उदाहरणया रूपे धम्मपद अट्टकथालय् “अञ्जतर वत्थु” बाखं संक्षिप्त न्हयथने -

काश्यप तथागतया पाले महाजनपुत्रपि प्यम्ह दया-च्वन। इमि अबुपि मदया वसेलि इपि सम्पत्तिया मालिक जुल। सम्पत्ति खना इपि सुंमुक च्वने मफुत अले सल्हा जुल-पासापि ! भी अबुपिसं, यक्व यक्व घन, सम्पत्ति तोता वन। थुपि सम्पत्ति छु यायेगु ?

छम्हपासां घाल भिगु सालि जाक्रियागु भोजन मयेगु।

मेम्ह पासां घाल- भिभिगु सासाःगु मधि चधि नयेगु।

हानं मेम्ह पासां घाल- भिभिगु अयेला त्वनेगु तर स्वोकारात्मक लिस पिहाँ मवः।

अन्त्ये मेम्ह पासां घाल- “आः अथे मखु पासापि, जिगु खं न्यँ। भीसं मेमेगु छु हे यायेगु मखु तिसा वसःया

लोभ क्यना बाँ बाँ लापि मिसात हेका इपि लिसे रस रङ्ग
यायेगु मज्यूला ?

एव खे सकलें छगू मत जुल । इमिगु जीवन, इमिगु
सम्पति फुकं थुकी पात, दक्क फुत । प्यम्हं मृत्यु जुया लोह-
कुम्भि नर्के लावन । थन थथे रस रंगे भुले जुया च्वंगु बखते
सुख जूसानं फल वोबले दुःख जुल ।

थुजागु कर्मया उदाहरण भोगु न्हचोने नं यवब खने दु ।
गथेकि छम्ह अयेला गुलुया अयेला त्वना च्वनेबले न्हघाइपु
ताइ वा सुख ताइ । तर उकिया असर परेजुइबले वा फल
वइबले दुःख रूपं वइ, गथेकि अयलाखँ बेहोस जुइबले
इज्जतया न छुं परवाह दे मखु । साथे उकि याना रोग
जुइका दुःख जुइका च्वनेमाली । हानं मरणं लिपा नं दुर्गती
पतन जुइ । उकि सीदुकि गुलिं कर्म याना च्वनेबले सुख
थे च्वसां उकिया फल वइबले दुःख जुइ ।

४) गुगु कर्म याना च्वनेबले नं सुख जुइ हानं फल वइबले
नं सुख जुइ । उदाहरणया लागि धम्मिक उपासकया खँ
संक्षिप्तं न्हचथने —

बुद्धया समये धम्मिक नां जुयाच्च्वम्ह छम्ह उपासक
दु । वं जीवन भर तकं थम्हं नं थः परिवार सहितं विभिन्न
दान पुण्य तथा धर्मोपदेश आदि न्यनेगु कुशल कर्म याना
च्वंगु जुयाच्च्वन । उम्ह उपासकया अन्त्य अवस्था थ्यंकवल
अले वया धर्म कथा न्यनेगु इच्छा जुया भगवान बुद्धयाथाय्
भिक्षुपि निमन्त्रणा याकेछवत् । भिक्षुपि नं बिज्यात । अले
धम्मिक उपासकं भिक्षुपिके “सतिपट्टान सूत्र” पाठ

न्यनेगु इच्छायात । भिक्षुपिसं “एकायनो अयं भिक्खवे मग्गो सत्तानं विसुद्धिया” षका “सतिपट्टान सूत्र” पाठ प्रारम्भ याना बिज्यात । उगु समय देवलोकं, सर्बलिङ्कार अलंकृत यानातभु द्वःछिम्ह सल दुगु, सत्या योजन प्रमाणं तःधंगु खुगु विमान ध्यंक वल । उगु विमाने चवना च्वंपि देवतापिसं थःथगु देव भुवने यंकेत म्हरति म्हरतिसिनं सःता च्वन ।

अन उपासकया धर्म कथालय् बाधा ज्वीक देवतापि थथे हाला च्वंगु मयया थन च्वना हाला च्वने मते हुं षका घाल । अन भिक्षुपिनि मती- “जिमि त म्वाल हुं” घाल षका भाःपा पाठ मयासे सुक लिहांवन । वया काय् म्हणाय् पिनि तं जिमि बौ न्हापा जूसा धर्मकथा न्यन्यं मगाम्हे आः थःम्हं हे भिक्षुपिन्त हुं षका घाल । मरण ज्वीगु खना मग्गापि थ्व लोके सुं हे मद्दु खनी षका ख्व ख्वं हाला च्वन ।

पलख लिपा बौम्हेसिया होश दयावसेलि छिपि छाया ख्वया च्वनागु षका न्यन । काय् म्हचार्यपिसं घाल- “पिता ज्यु छलपोलं थःम्हं हे भिक्षुपि निमन्त्रणा याना थःमतुं धर्म श्रवण न्यना च्व च्वं हे म्वाल हुं षका धया बिज्यात ।

अले बौम्हं घाल - “पुता, जिजा वसपोल आर्यसंघ-पिन्त धयागु मखु, थन वया हाला च्वंपि खुगु देवलोकं विमान ज्वना कावोपि देवता पित जकं धयागु खः ।

काय्पिसं घाल - पिता ! विमान गन दुलै ? गो जिमिसं ला मखना ।

बौम्हं घाल - अथेसां छिमिसं स्वामा छमा हया विमाने लाय्मा घका आकासे तिना छो ।

कार्यपिस नं अथेहे घका प्रार्थना याना स्वामा आकासे तिना व्छोबले आकासे स्वामा यग्गाया च्वंगु खन अले बौम्हं छिमिसं स्वामा यग्गाया च्वंगु खंला घका न्यन कार्मह्चाय् पिसं खनां घका उत्तर बिल । उपासकं “व स्वामा तुषिता भुवनं वोगु विमानया घःचाले यग्गाया चोन । जि अनहे वने त्यना घका माःगु खं कना अनं मृत्यु जुया तुषित देवलोक यागु विमाने उत्पन्न जुल । अनं लिहाँ बिज्यापिं भिक्षुपिं विहारे थ्यनेवं भगवानं न्यना बिज्यात-भिक्षुपिं ! धम्मिक उपासकं धर्मकथा बांलाक न्यंला ?

भिक्षुपिस घाल - न्यं भन्ते ! बांलाक न्यं । तर धर्म कथा न्यन्यं बिचे हे - “म्वाल हुँ” घका निवारण यात अले जिपिं नं लिहाँ वया ।

भगवानं आज्ञा जुया बिज्यात-भिक्षुपिं ! धम्मिक उपासकं छिमित हुँ घाःगु मख्, ख्गु देवलोकं देवतापिसं खुगु विमान ज्वना उपासकयात सःता च्वन । अले अन धर्म श्रवणयाना च्वंथाय् बाधा ज्वीक हाला च्वंगु वयात मयया देवतापिन्त घाःगु खः ।

भिक्षुपिं - भन्ते आः व गन जन्म जू वनले ?

भगवान - भिक्षुपिं ! व तुषित भुवने जन्म जू वन ।

भिक्षुपिं - भन्ते ! व उपासक थन थः थितिपिं नापं आनन्द पूर्वक हर्षित जुया विचरण याना जुल । हानं थनं

वन्ना अननं व आनन्द पूर्वकं हर्षितं जुया च्वने दुमु धार्से जन्म
ज्वन ला ?

भगवान् - लः भिक्षुपि, अत्रमाद्योपि गृहस्थि जूसां
भिक्षु जूसां, न्हयाधाम्सनं आनन्दं हे विहारं यानाच्चवनी ।

थुलि आज्ञा जुया, तदन्तरं निम्नं गाथा आज्ञा दयेका
विज्यात ।

‘इध मोदति पेच्च मोदति
कत्त पुञ्जो उभयत्थ मोदति
सो मोदति सो पमोदति
विस्वा कम्म विसुद्धि मत्तनो ति’ ।

धार्मिक व्यक्तियात् थन नं आनन्द जुइ अननं (लिपानं)
आनन्द जुइ अर्थात् इहलाकेनं परलोके नं निगूलोके सनं
आनन्द जुइ । थमं यानागु कुशलं कार्यं खना, हर्षितं जुइ,
आनन्द जुइ ।

थन धार्मिक उपासकया थथे पुण्यं याना च्वंबले नं
सुखं अले फलं वोबले नं सुखं हे जुल ।

थुजागु कर्मया उदाहरणं भोगु न्हयोने नं यव्वं दु ।
उदाहरणया रूप्यं “भन्ते जिमिथाय् निमन्त्रणा विज्याहुं”
धका गुलिं मनूतयसं निमन्त्रणा याइ । स्वभाविकं हे इमिके
भोगु कर्म यायेगु स्वभावं दुपि जुया च्वनी । उकोसं नं धनं
दुपि जुयाच्चवनी । गुलिं गुलिं सिनं भन्ते पिन्तं दानं प्रदानं
छको याय् दइबले, छुं प्रकारया पुण्यं छको याये दइबले
याना च्वं च्वं हे इमि थः नये पित्थागु हे लोमंका च्वनी,

परित्राण न्यना च्वंसां मन प्रसन्न याना न्यना च्वनी,
थः नय पित्यागु नं लोमं । पुण्य याना च्वं च्वं इमि थुलि
लय ताइकि धयां हे मब्बा ।

प्यता प्रकारया मनूत

संसारे प्यता प्रकारया मनूत दु ।

- १) ख्यूं थासं वया ख्यूं थाय् वनीपिं (Coming from dark, going to dark)
- २) ख्यूं थासं वया तुयुथाय् वनीपिं (Coming from dark, going to light)
- ३) तुयु थासं वया ख्यूं थाय् वनीपिं (Coming from light, going to dark)
- ४) तुयु थासं वया तुयुथाय् वनीपिं (Coming from light, going to light)

१) ख्यूं थासं वया ख्यूं थाय् वनीपिं गुजापिं घाःसा, न्हापाया
जन्मे प्राणो हिंसादि अकुशल कर्म याना वोर्गुलि थुगु जन्मे
समाजे क्वेलापिं बाँमलापिं, धन सम्पत्ति मद्दुपिं, ज्ञान बुद्धि
मद्दुपिं संगत बाँमलापिं जुया जन्म जूवोगु जुल । अले
थुजापिन्त नक्कतिनि नकं मुक्त जुया मनू जन्म काःवपि
धका नं घाः । इपिसं न्हापा मखुगु कर्म याना वोर्गुलि
आः थथे फल भोग याना च्वंगु जुल । अथेहे आः इमिके
भिगु कर्मयाय् धयागु विचार तक नं मद्दु । थःगु प्वाः
छगः जाय्केगु जक कुतः याना च्वनी । अले वं त्योगुनं
मत्थोगु नं याइ । स्वायगुया लागि खुयाकायगु नं याइ
स्यायगु नं याइ । अने तनेगु अकुशल कर्म याना च्वतो उकिं

याना इपि हानं धनं मृत्यु जुया ह्युं थाय् हे वनीपि जुइ ।
अले इमित धाइ कि ह्युं थासं वया ह्युं थाय् वनीपि ।

२) ह्युं थासं वया तुयुथाय् वनीपि गुजापि धाःसा, नक-
तिनि धयार्थेतुं ह्युं थासं बोपि जूसानं नीचगु कूले जन्म
जूसानं, दुःखी दरिद्र जूसानं रूप बामलापि जूसानं इमिसं
चाय्की कि अहो ! जि न्हापा छु पाप यानावलथे । न्हापा
जि पाप याना वःगुलि मखा आः जि थथे दुःख सिया चवने
माःगु । आवालि जि थुजागु दुःख जुइगु पाप कर्मयाय् मखुत
घका इमिसं चेतना दयका भिगु संगत याना यंकेगु स्वइ ।
अले इमिसं धर्म कर्म याना यंकि गुकियाना इपि धननं समाजे
च्वेलाना चवनी । थथे भिगु कर्म याना यंकु यंकु धनं मृत्यु
जुया वंसानं भिथाय् जन्म काःवनी । अथे जुया निमित्त इमित
ह्युं थासं वया तुयुथासे वनीपि घका धाइ ।

३) तुयुथासं वया ह्युं थाय् वनीपि गुजापि धाःसा न्हापाया
जन्मे दान पुण्य आदि कुशल कर्म याना वःगुया फलं आःथुगु
जन्मे धन सम्पति यक्व दुपि बांलापि समाजे च्वेलापि जुया
जन्म जुल । अले थथे धन सम्पति पूर्णं जूगुलि इमिसं बिचायाइ
कि जित धर्म घयागु छुं याय् माःगु मदु । छाय् धाःसा जित
माःगु तक पुरे जुया हे च्वंगु दु । धन माःला, जन माःला,
पासापि माःला फुकं दु । समाजे छु तक याय् माः व जि
याय् फु । थथे इमिसं अभिमान, धमण्ड पिकया चवनी ।
मेपिन्त क्वत्थला थः थहाँ वयेगु स्वइ, शोषण याइ । थुगु
रूपं मेपिन्त अन्याय अत्याचार याना थःगु शक्ति, कयना
चवनीगु जुया निमित्त इपि मनूत धनं मृत्यु जुया ह्युं थाय्
जन्म काःवनी । थुजापिन्त धाइ तुयु थासं वया ह्युं थाय्
वनीपि ।

४) तुयुथासं वया तुयुथाय् वनीपि गुजापि षाःसां न्हापाया जन्मे दान, पुण्य आदि कुशल कर्म याना वःगुया फलं आःथुगु जन्मे घन जनआदि पूर्णपि, रूप बालापि समाजे नं यक्व प्रतिष्ठा दुपि जुया जन्म जुल । आः हानं भिगु चेतना दयेका न्हापाया पुण्यं जित थुजागु फल प्राप्त जुल आः हाकनं जि थथे हे कुशल कर्म याय् माल घका इमिसं दान, धर्म याना यंकी । थथे कुशल कर्म याना यंकु यंकुं थनं मृत्यु जुया सुगती जन्म काःवनि । थथे जुयानिम्ति इमित्त तुयू थासं वया तुयुथाय् वनीपि घका घाइ ।

कर्मया विभाजन

उवे प्यता प्रकारया मनूतयेगु खँ कनेघुन । आः अभिघमं ग्रन्थे वोगु अनुसारं कर्मयात विभाजन याना तःगु खँ कने ।

फल बिइगु कृत्य हिसाबं प्यंगू प्रकारया कर्म

१. जनक कर्म । (The Product Karma)
२. उपत्थम्भक कर्म । (The Supporter or the Strengthener Karma)
३. उपपीलक कर्म । (The weakener or enfeeble Karma)
४. उपघातक कर्म । (The killer Karma)

१. प्रतिसन्धि काले, पवत्ति काले विपाक नामस्कन्ध कटत्तारूप* उत्पन्नयाइगु कर्म (चेतना) यात 'जनक कर्म' धाइ ।

२. जनककर्मं फलबिइगुयात स्थिर जुइकेगु रूप सहायता बिइगु कर्मयात 'उपथम्भक कर्म' धाइ ।

३. जनककर्मं फलबिइगुयात पीडा कष्ट बिया च्वनीगु कर्मयात 'उपपीलक कर्म' धाइ ।

४. जनक कर्मं फलबिइगुयात त्वाल्हाना थःगु फल बीगु कर्मयात 'उपघातक कर्म' धाइ ।

च्वे कना वइगु कर्म प्यंगू मध्ये जनककर्म, कुशल जनक कर्म अकुसल जनक कर्म धका निगू प्रकार दु । उर्पि निगू मध्ये कुसल जनक कर्म कुसल विपाक व कटत्तारूपयात उत्पन्न याइ । अकुसल जनक कर्म अकुसल विपाक व कटत्तारूपयात उत्पन्न याइ । उगु जनक कर्म नं प्रतिसन्धि व पवत्ति निगू नं फल बिइ । व गथे धाःसा प्रतिसन्धि काले नं सुख आनन्द जुइगु फल बिया पवत्ति काले नं सुख पूर्वक नयेगु पुनेगु दयेका बिइगु कुशल जनक कर्मया फल खः । प्रतिसन्धिकाले नं दुःख कष्ट जुइगु फल बिया पवत्ति काले नं नयेमखका पुने मखका बीगु अकुसल जनक कर्मया फल खः ।

---

* कर्म बने जूगु रूपयात कटत्ता रूप धाइ

उपथम्भककर्म नं कुसल उपथम्भककर्म अकुसल उपथम्भककर्म धका निगू प्रकारं दु । उगु कर्म नं पवत्ति काले जक फल बिइ । प्रतिसन्धि फल बी मखु । अथे मब्बुसां कुसल उपथम्भककर्म कुसल जनक कर्मयात सहायता बिइ । सहायता बीगु गथे धाःसा कुसल जनक कर्म विपाक व कटत्ता रूपयात उत्पन्न याइ । उत्पन्न जुइ धुं कुगु विपाक कटत्ता रूपयात विनाश मजुइक स्थिरयाना तयेगुरूपं कुसल उपथम्भक कर्म सहायता बिइ ।

अकुसलयात अकुसलं तु सहायता बीगु गथे धाःसा अकुसल जनककर्म विपाक कटत्ता रूपयात उत्पन्न याइ । उत्पन्न याये धुं कुगु उगु विपाक कटत्ता रूपयात विनाश मजुइक अकुसल उपथम्भककर्म सहायता बिइ । दुःख कष्ट जुइक नये त्वने मखं दुःख कष्ट सहायते मायेक यानातइ । उदाहरण— खिचात फात सिनं मसीक छां नं मलायेक दुःख कष्टं म्वाना च्वनी थें ।

उपपीलक कर्म धयागु कुसल उपपीलककर्म अकुसल उपपीलक कर्म धका निगू प्रकारं दु । उगु उपपीलक कर्म पवत्ती जक फल बिइ । प्रतिसन्धि काले फल बिइ मखु । अथे मब्बुसानं कुसल उपपीलककर्म अकुसल जनक कर्मयात पीडा बिइ । अकुसल उपपीलककर्म कुसल जनककर्मयात पीडा बिइ । अकुसलं कुसलयात पीडा बीगु गथे धाःसा कुसल जनककर्म फल बिया सुख पूर्वक च्वना च्वंम्हसित कपास्याका प्याःस्याका लुफि हायेका बीगु फल उत्पन्न याना बिइ । कुसल उपपीलकं अकुसल जनक कर्मयात पीडा बीगु

गथे घाःसा अकुसल जनक कर्मं नये त्वने मखंका दुःख कष्ट
सिया च्वंगुयात छुं कालया निमित्त सुख पूर्वक च्वनेगु फल
उत्पन्न याना बिइ । उदाहरण नर्के मोगगल्यायन महास्थबिर
बिज्याना घर्मोपदेश याना बिज्यागु अवस्थाय् नर्काग्नि शान्त
जुया सुखानन्द जुयावर्थे ।

उपघातक कर्मं नं कुसल उपघातक कर्मं अकुसल
उपघातककर्मं घका निगू प्रकारं दु । उक्त कर्मं निगू नं प्रति
सन्धि व पवत्ति निगूलि बिइ । अथे ब्यूसा नं कुसल
उपघातककर्मं अकुसल जनककर्मं कुसल जनक कर्मं निगू
यातनं त्वाल्हाना थःगु फल बिइ । अकुसल उपघातककर्मं
न अकुसल जनककर्मं कुसल जनककर्मं निगू यात नं त्वा-
ल्हाना थःगु फल बिइ ।

कुसलं कुसलयात त्वा ल्हाइगु गथे घाःसा - भोजन दान
याःगु कुसल जनक कर्मं प्रतिसन्धि बीत थिक जुया च्वंगुयात
चीवर दान याःगु कुसल जनक कर्मं त्वा ल्हाना थःगु
प्रतिसन्धि फल बिइ ।

कुसलं अकुसलयात त्वा ल्हाइगु गथे घाःसा - पंक्षीस्या-
ना ब्याघा जुया च्वंगु अकुसल जनककर्मं प्रतिसन्धि
फल बीत थिक जुया च्वंगुयात बिहार दान ब्यूगु कुसल
उपघातक कर्मं अकुसलजनक कर्मयात त्वाल्हाना थःगु
प्रतिसन्धि फल बिइ ।

अकुसलं अकुसलयात त्वा ल्हाइगु गथे घाःसा सा स्याःगु
जनककर्मं प्रतिसन्धि फल बीत थिक जुया च्वंगुयात खिचा

स्याःगु अकुसल उपघातक कर्मं सास्याःगु अकुशल जनक कर्मयात त्वा ल्हाना थःगु प्रतिसन्धि फल बिइ, पवत्ती नं थुगु हे रूपं षका सीकि ।

उपघातककर्मं त्वा ल्हाइगु घाःसानं दुबैल जुया च्वंगु जनक कर्मयात हे जक त्वाल्हाय् फइ । बलबानगु जनक कर्मयात त्वाल्हाय् फइमखु ।

उक्त प्यंगू कर्म मध्ये जनक कर्म व उपघातक कर्म निगू प्रतिसन्धि व पवत्ति फल बीगु समान जूसानं जनक कर्मयात घाय्बले उपघातक कर्मयात घाःगु जुइ मखु । उपघातक कर्मयात घाय्बले जनक कर्मयात घाःगु जुइमखु । थये छाय् घाःसा हेतु भिन्नता जूगु कारणं खः । व गथे घाःसा जनक कर्मं फल जक बिइ । त्वाल्हायेगु ज्यायाइमखु । उपघाटक कर्मं जनक कर्मयात त्वाल्हाना तिनि थःगु फल बिइ ।

उदाहरण - युवराज जुजु जुइत सुयात नं घात याना च्वने म्वा । केवल हुकुम जक बी मात्रं गाः । मेमेपि जुजु जुइगु इच्छा यात घाःसा युवराजयात घात याना जक जुजु जुइ फइ । घात मयासे जुजु जुइगु घात याना जुजु जुइगु समान जुयाच्वन । भाःथन युवराज जनककर्म समान जुया च्वन । मेमेपि उघातककर्म समान जुयाच्वन । राज्यादि ऐश्वर्यं प्रतिसन्धि व कटत्तारूप समान जुयाच्वन ।

फल बीगु क्रम कथं प्यंगु प्रकारया कर्म

१. गरुकर्म (The Heavy Karma)
२. आसन्नकर्म (The Crossing Karma)
३. आचिण्णकर्म (The Habitual Karma)
४. कटत्ताकर्म (The Mechanical Karma)

गरुकर्म घयागु इयातुगु कर्मयात धाःगु खः । उमु गरुकर्म कुशल गरुकर्म व अकुशल गरुकर्म घका निगू प्रकारया दया च्वन । अकुशल पक्षेयागु गरुकर्म गथे घाःसा मातुघातक, पितुघातक, अरहन्त घातक लोहितुष्पादक संघभेदक थुगुरूपं पञ्चानन्तरियकर्म न्यामू दु । उगु न्यागुलि यातधाःसा संघभेदक कर्म फल बिइ । बाकि प्यंगू अहोसि कर्म जुइ । संघ भेदक कर्मयात ल्यंका बाकि प्यंगुलि यातधाःसा लोहितुष्पादक फल बिइ । बाकि स्वंगू अहोसि कर्म जुइ । मातुघातक पितुघातक अरहन्तघातक स्वगुलि यातधाःसा अरहन्त घातक कर्म फल बिइ । बाकि निगू अहोसि जुइ । मातुघातक पितुघातक निगुलियात धाःसा माँ बाँ पि निम्ह मध्ये बाँ शीलवान माँ दुश्शील जुल धाःसा पितुघातक कर्म फल बिइ । मातुघातक कर्म अहोसि जुइ । निम्ह दुश्शाल जुल धाःसा मातुघातक कर्म फल बिइ । पितुघातक कर्म अहोसि जुइ । पञ्चानन्तरिय कर्म मध्ये छगू याना उगु पापकर्म मुक्त जुइ धका सुमेरू समान तःजा जुइक चंत्य स्थापना याना हानं चक्रवाल पाय् धंगु पःखालं चाहुइका नाना प्रकारया ज्वाहारात मणि मार्णिक रत्न थुना तःगु छत्र ववीका भगवान बुद्ध

सहित भिक्षु संघपिन्त भरि भराउ जुइक बिज्याका म्हति
म्हति अष्टपारस्कार सहित उत्तम उत्तमगु चीज बीज दान
प्रदान घाःसा नं मृत्यु पञ्चात नर्क पतन मजुस्ये तोती मखु ।

नत्थिकदिट्ठि अहेतुकदिट्ठि, अकिरियदिट्ठि जुया च्चपि
नियत मिथ्या द्दष्टिपि नं मृत्युपञ्चात अबोच्चि नर्क दीर्घकाल
तक च्चवनी । कल्पनाश जूसानं नाश मजुगु च्चक्रवाले सरे
जुया भोग याये माली । ध्व नं अकुशल गरुकर्म जुल ।

कुशल पक्षे गरुकर्म महग्गत्यात काइ । लोकोत्तर घयागु
साप इयातु मखुला घका प्रश्न यायेफु । लोकोत्तर इयातुगु
खःसा नं आः घया तःगु गुगु कर्म खः व प्रतिसन्धि
अवस्थाय् फल बिइयुयात घया तःगु खः । लोकोत्तर कुशलं
प्रतिसन्धि फल बी मखुगु जुया लोकोत्तरयात काय् मज्युगु
जुयाच्चन ।

प्रथम ध्यान प्राप्त जुमह पुग्दलं उक्त ध्यानयात हीन
मयास्य मृत्यु जुल घाःसा प्रथम ध्यान भुवने उत्पन्न जुइ । उगु
ध्यान प्राप्त जुमह (रूप न्यागु अरूप न्यागु) पुग्दलं जि
फलानाथाय् जन्म जूवने घका लक्ष्य मतस्य मृत्यु जुल घाःसा
दकसिन्धे च्चेयागु अरूप भुवने जन्म जुवनी । जि रूप भुवने
जन्म जुइ घका लक्ष तया मृत्यु जुल घासा रूपभुवने जन्म
जूवनी । वथे काम भुवने जन्म जुइगु लक्ष तया मृत्यु जुल
घाःसा काम भुवने जन्म जूवनी ।

आसन्नकर्म घयागु-सीत्येका लिक्क वइगु कर्मयात घाःगु
खं । उगु आसन्नकर्म कुशलआसन्नकर्म अकुशलआसन्न

कर्म घका निम्न प्रकारं दयाचक्रन । उकि मध्ये कुशल आसन्न
कर्म घयामु न्हापा न्हापा याना वयागु (मृत्यु जुइ न्हथो)
अकुशल कर्म याना तयागु दुसानं उकियात पना सीत्येका
लिवक वइगु कर्मं प्रतिसन्धि फल बिइ । उदाहरणया लागि
तम्बदांठि चोर घातकं जन्मभर मनू स्याना वोगु कर्म दुसानं
सीत्येका सारिपुत्र महास्थविरयात भोजन प्रदान याना घर्म
उपदेश न्यंगुलि याना उगु कुशल कर्म लिवक वोगुलि मनू
स्याना वोगु अकुशल कर्मघात पना उपदेश न्यंगु कुशल कर्म
फल बिल ।

अकुशल आसन्न कर्मया उदाहरण -

मल्लिका महारानी भगवान बुद्धयाथाय वना उपदेश
नयेना बराबर दान घर्म याना च्वम्ह जुसानं छन्हु व महारानी
मोल्हुइगु कोथाय दुहां वना मोल्हुया च्वंबले अन महारानीया
हेलमेल दुम्ह खिचा छम्ह नं नाप दुगु जुयाचवन गथे गथे जुया
व खिचा नाप सहवास जूवन । जुजु उगु घटना खंगु जुया
चवन । जुजुसिया बोब्यूबले थःत देश पितिना व्छइगु इत्यादि
दण्डभयं ग्याना महारानी मखुगु खँ लहात । व कोथाय अथे
है किच वयेथे वययो मखुसा छपि छको बिज्याना च्वना
बिज्याहुँ जि इयालं स या च्वने । अले जुजु मोल्हुइगु कोथाय
दुहाँ वने साथ महारानी कासो जुजु च्वलेनाप सहवास याःगु
घका घयाहल । अथे घाःगु छाया घाःसा थःगु दोष त्वप्वीगु
निर्मित खः । महारानी जीवने छको मखुगु कर्मयात हानं
असत्य खँ नं लहात । थ्व निगू पापं याना मल्लिका महारानी
जिन्दगी भरतक उलि मछि घर्म कर्म याःसानं सीत्येका व
मखुगु कर्म लुमना मृत्यु पश्चात नर्क जन्म जूवन । तर न्हापा

याना तथागु कर्म सिंति वनीगु मखु । मल्लिका महारानी
न्हेनुतक उगु मखुगु कर्म यानागुया भोग याये सिधयेका स्वर्गे
जन्म काः वंगु जुल ।

आचिण्ण कर्म धयागु - सदानं अभ्यास याना च्वनीगु
कर्मयात धाःगु खः । उगु आचिण्णकर्म नं कुशल व अकुशल
निगु प्रकारया दयाच्वन । उकी मध्ये कुशल आचिण्ण कर्मया
उदाहरण - धम्मिक उपासकं न्हापां निसं कुशल कार्यं
अभ्यास याना च्वंगुलि सीत्येका तकं भिगु कुशल कर्म लिक्क
वोगुलि देवलोके जन्म जूवन । अकुशलआचिण्णकर्मया
उदाहरण चुन्दसूकरं न्हापां निसं प्राणिघात यायेगु कर्म
अभ्यास याना वोगुलि सीत्येका मभिगु अकुशल कर्म लिक्क
वोगुलि नर्के उत्पन्न जूवन ।

कटत्ताकर्म धयागु नं-कुशल कटत्ताकर्म अकुशल कटत्ता-
कर्म निगु प्रकारया दया च्वन । छकोजक कार्यं याये धुंका
लिपा त्वमंका छोट धाःसा आसेवन प्रत्यय प्राप्त मजूगुलि
प्रतिसन्धि फल बी मखु । आसेवन प्रत्यय प्राप्त जुया फल
बिहे व्यूसां गरूकर्म मद्दुसा आसन्नकर्मं फल बिइ । गरूकर्म
आसन्नकर्म मद्दुसा आचिण्णकर्मं फल बिइ । गरूकर्म आसन्न
कर्म आचिण्णकर्म थुपि स्वगुलि मद्दुसा जक कटत्ताकर्मं
प्रतिसन्धि फल बिइ ।

फल बिइगु कालनाप सम्बन्धित कर्म प्यंगू -

१. दिट्ठधम्म वेदनीय कर्म (The present Karma)
२. उपपज्ज वेदनीय कर्म (The Next Karma)

३. अपरापरिय वेदनीयकर्म (The Distant Future Karma)

४. अहोसिकर्म (The Absolved Karma)

१. थुगु हे जन्मे फल बीगु कर्मयात दिट्ठधम्मवेदनीयकर्म धाइ ।
२. निगूगु जन्मे फल बीगु कर्मयात उपपज्जवेदनीयकर्म धाइ ।
३. स्वंगूगु जन्मं निसैं निर्वणि प्राप्त जुइगु जन्म तक फल बिइगु कर्मयात अपरापरियवेदनीयकर्म धाइ ।
४. फल बिइ धुं कुगु नं मखु हानं फल बीतिनिगु नं मखुगु कर्मयात अहोसिकर्म धाइ ।

दिट्ठधम्मवेदनीयकर्म धइगु कुशल पक्ष व अकुशल पक्ष धका निगू प्रकारं दु । न्हेको जवन जुइगु मध्ये प्रथम जवन चेतना कुशल पक्षयागु जुल धाःसा थुगु हे जन्मे सुवर्ण रत्नादि प्राप्त जुइगु जुयाचवन । चेतना अकुशल पक्ष यागु जुल धाःसा थुगु हे जन्मे तःधंगु दुःख कष्ट सिया थनं सिना नर्क पतन जुइ कित भुमी स्वतुना नर्क पतन जुइगु जुया चवन ।

कुशल पक्ष दिट्ठधम्म फल प्राप्त जुइत केवल प्रथम जवन कुशल चेतना जक दयां मगाः मेमेगु अङ्गत्त नं पुरे जुइमानि । व थथे -

- (१) ध्यान अभिज्ञां युक्तम्ह बुद्ध वा अरहन्त,
- (२) धार्मिक पूर्वक कमाय् यानां तःगु धन,

- (३) दान काइम्ह पुद्गल निरोध समापति दना बिज्यागु अवस्था
- (४) दान काइम्ह व्यक्तिया पुब्ब, मुञ्च, पर चेतना पूर्ण जुइमाःगु ।

थुलि अङ्ग पुरेजुल धाःसा दिट्ठघम्मवेदनीयकर्मं फल बिइगु जुयाच्चन । अथे बिइगु धाःसा नं उक्त कर्मं जक बिइगु मखु । उगु कर्मं सहायता बिया न्हापा न्हापा जन्मे याना वःगु अपरापरिय कर्मं ब्यूगु खः । हानं दिट्ठघम्मवेदनीय कर्म-यात माःगु वर्तमान कुशल कर्म मदेकंन अपरापरिय कर्मं मं जक फल बिई फइ मखु । उदाहरणया लागी १] मि २] च्याइगु पदार्थ घाय्मो स्याउला हः ३] माला हया मीतःम्ह ४] मि ष्वीम्ह

मि — अपरापरिय वेदनीय कर्मं समान । च्याइगु पदार्थ-फल इच्छा याइम्ह व्यक्ति समान । मालाहया मीतःम्ह दिट्ठघम्मवेदनीयकर्मयात माःगु वर्तमान कुशल कर्मं समान जुयाच्चन ।

अपरापरियकर्मं बलवान जुल धाःसा दिट्ठघम्मवेदनीय कर्मं भतिचा जक जूसां प्रकट रूपं फल बिई ।

उदाहरणया लागी व्हाना व्हाना च्यानाच्चंगु मि भतिचा जक घाय्मो तयाबिल धाःसा नं मि तस्सकं दन्के जुइ । मि अपरापरिय कर्मं समान जुयाच्चन भतिचागु घाय्मो दिट्ठघम्मकर्मयात माःगु वर्तमान कुशल कर्मं समान जुयाच्चन ।

अपरापरियकर्म दुर्बल जुल धाःसा दिट्ठधम्मकर्म अत्यन्त बलवान् जूसा जक फल बिइ । उदाहरणयालागि मिया शक्तिहीन जुयाच्चवन धाःसा घाय्मोसु यक्व दःसा जक तस्सकं च्याइथेंतुं खः ।

कुशल अपरापरिय दुर्बल जुया अकुशल अपरापरिय बलवान् जुल धाःसा दिट्ठधम्म फल बिइ फइ मखु । उदाहरणया लागि मिया शक्तिहीन जुया च्वंगुली वा वया मिसिना वंथे खः । अपरापरिय कर्म घयागु थः याकचां फल बिइ फइ मखु । उदाहरणया लागि ग्याफरम्ह मनु श्मशाने वनेत पासा व्वना वनेगु थें तु खः ।

दिट्ठधम्म फलया उदाहरण “महादुग्गत” धइम्ह छम्ह अत्यन्त दरिद्र गृहस्थं काश्यप बुद्धयात निमन्त्रण याना दान याःगुलि उखुन्हुया दिने उम्ह दरिद्र गृहस्थ अत्यन्त धनी सेठ जुल । पुण्ण (पूर्ण) दम्पतीं सारिपुत्र महास्थविरयात एषं काकबलीय दम्पतीं महाकाश्यप महास्थविरयात भिक्षा ब्युगुलि उखुन्हुया दिने अत्यन्त धनी सेठ जुल ।

अकुशल पक्ष दिट्ठधम्म फल नं अपरापरिय वेदनीय कर्म मिले जुया मात्र फल बिइफुगु खः । उदाहरणया लागि नन्द घयाम्ह गोघाटकं सा, बेल तयेत स्याना जुइम्ह हानं ला मदयकं भोजन मयाइम्ह जुयाच्चवन । छन्हु भोजने मांस मखना वं म्वाम्ह साया म्ये ध्यना पुकानल । तत्क्षणे म्ये कुतुंवल ।

हानं नन्दमाणवकं उप्पल्लवण्ण भिक्षुणीयात मत्थोगु कर्म याःगुलि म्वा म्वाकं पृथ्वी स्वतुना नकं पतन जुल ।

दिदृधम्मवेदनीयकर्म निगूगु जन्मे प्रतिसन्धि बिइ मखु ।
कारण छायाघाःसा आसेवन प्रत्यय प्राप्त मज्जूगुलि खः ।
दिदृधम्मवेदनीयकर्म थुगु हे जन्मे फल मबिल घाःसा अहोसि
कर्म जुइ ।

उपपज्जवेदनीय कर्म - न्हंगूगु जवने दुगु चेतनायात
उपपज्जवेदनीय कर्म घाइ । उगु कर्म निगूगु जन्मे प्रतिसन्धि
फल बिइ । अनंलिपा पवत्ति फलनं बिइ । जनक कर्म थें
घका सोकि ।

उगु उपपज्जवेदनीयकर्म निगूगु जन्मे प्रतिसन्धि फल
बिइ फुगु आसेवन प्रत्यय बलवान जूगुलि खः ।

उगु उपपज्जवेदनीयकर्म - कुसलउपपज्जवेदनीयकर्म
अकुसल उपपज्जवेदनीयकर्म घका निगू प्रकारं दु ।

दान, शील आदि कुशल कर्म कुशल सप्तम जवन क्षणे
कर्म पथ सिद्ध जुइ । एव पाणातिपात आदि अकुशल कर्म
सप्तम जवन क्षणे अकुशल कर्मपथ सिद्ध जुइ ।

अपरापरिय वेदनीय कर्म - स्वंगूगु जन्मं निसैं निर्वाण
मध्यं तल्ले फल बिइ घका घया तःसां स्वंगू जन्म थ्यनेवं
सदानं निश्चित रूपं फल बिइगु मखु । न्हापा न्हापायागु
अपरापरिय कर्म वा उपपज्जवेदनीयकर्मं प्रतिसन्धि फल बिल
घाःसा थःगु अपरापरियकर्मं फल बिइ मफयो लिकुना च्वनी ।
लिकुना च्वंसां मेमेगु कर्म थें अहोसि कर्म जुइ मखु । निर्वाणे
थ्यनेव तिनि अहोसिकर्मं जुइ । स्वंगूगु जन्मे प्रतिसन्धि फल
मब्भूसानं उगु जन्मं निसैं निर्वाण मध्यं तल्ले मौका प्राप्त
जुइव वपत्ति फल बिइ ।

अहोसिकर्म कुशल अहोसि कर्म अकुशल अहोसि कर्म
धका निगू दु । उर्पि निगू मध्ये उदाहरणया लागि कुशल
बारे देवदत्त । अकुशल्या बारे अङ्गुलिमाल । देवदत्त ध्यान
प्राप्त याना नं उकिया फल भोगयाये मखन । अङ्गुलिमालं
उलिमच्छि नरहत्यायात नं अरहन्त जुया जन्म जुइ म्वाःगुलि
नरहत्या याःगु भोग याये म्वाल ।

अहोसिकर्म घइगु अलग्ग दयाच्चंगु म्दु । ध्वाय् धाःसा
दिट्ठघम्म, उपपज्ज, अपरापरिय, थःथःगु समये फल बिया
जक उगु उगु नां दया च्वंगु खः । फल मबिल धाःसा उर्पि
फुकयात अहोसिकर्म हे धाइ । अकि अहोसि कर्म धका
अलग्ग दुगु मखु ।

भिन्न भिन्न कर्म

१. हाकुगु कर्मं हाकुगु फल बिइगु कर्म ।
२. तुयुगु कर्मं तुयुगु फल बिइगु कर्म ।
३. तुयुगु व हाकुगु त्वाकज्यागु कर्मं तुयुगु व हाकुगु
त्वाक ज्यागु फल बिइगु कर्म ।
४. तुयुगु नं मखुगु हाकुगु नं मखुगु कर्मं तुयुगु नं मखुगु
हाकुगु नं मखुगु फल बिइगु कर्मं थथे कर्मं प्यता
प्रकारया दु ।

१. हाकुगु कर्मं हाकुगु फल बिइगु गथेधाःसा - करपिन्त
अन्याय अत्याचार यायेगु, करपिन्त स्यंकेगु, ख्वेकेगु, दुःख
बिइगु, परवस्तु खुया कायगु, व्यभिचार यायेगु, क्रोध यायेगु,

इष्ट्यां यायेगु इत्यादि थजाःगु मभिगु कर्मयात हाकुगु कर्म घाइ। बिस्तरं घाल घाःसा दश अकुशल कर्म फुकं हे हाकुगु कर्म खः। थुगु कर्मया फल वइवले हाकुगु हे फल वइ।

२. तुयुगु कर्मं तुयुगु फल बिइगु गथे घाःसा - प्राणी हिंसा मयायेगु खुया मकायेगु परस्त्री वा परपुरुष गमन मयायेगु इत्यादि भिता कुशल कर्म पथे लगे जुइगु। हानं दान शील भावना आदि दस पुण्य क्रिया दयेकेगुली लगे जुइगु हानं छतं थाहां वन घाःसा दानपारमी, शीलपारमा आदि भिगू पारमी लगे जुइगुयात तुयुगु फल बिइगु कर्म घाइ। छांय घाःसा थुगु कर्मयागु फल वइवले सुख दायकगु भिगु जक फल वइ। उकि थन सारांशे घाल घाःसा भिगु कुशलगु ज्या घाववयात तुयुगु कर्म घाइ। थुकिया फल वइवले तुयुहे फल वइ।

३. तुयुगु व हाकुगु नितां त्वाक ज्याःगु कर्मं तुयु व हाकुगु त्वाक ज्यागु फल बिइ। व गथे घाःसा - दान पुण्य नं याइ, प्राणीपिन्तं दुःख कष्ट वीगु ज्या नं याइ। उकिया फल वइवले दानया फलं घनाढ्य जुइ। प्राणीपिन्तं दुःख कष्ट बियावोगुलि अङ्ग हीनमह रोग ब्याधि जुइका च्वने माःमह जुइ। छगू हे जीवने तुयुगु हाकुगु नितां फल खने दत।

४. तुयुगु नं मखुगु हाकुगु नं मखुगु कर्मं तुयुगु नं मखुगु हाकुगु नं मखुगु फल बिइ। व गथे घाःसा अइगुत्तर निकाये भगवान बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यागु दु। भिक्षुपि ! न अकुशल न कुशल विपाक बिइगु न कुशल न अकुशल कर्म दु। गुगु कर्म क्षयया निमित्त कारण जुइ। व गुजोगु घाःसा स्मृति सम्बोध्यङ्ग

धर्मविचय सम्बोध्यङ्ग, वीर्यसम्बोध्यङ्ग, प्रीतिसम्बोध्यङ्ग,
प्रश्रन्धिसम्बोध्यङ्ग, समाधिसम्बोध्यङ्ग, उपेक्षासम्बोध्यङ्ग
भिक्षुपि ! थुजोगु कर्मयात न अकुशल न कुशल विपाक बिइगु
न कुशल न अकुशल कर्म घाइ । गुगु कर्म क्षयया कारण जुइ ।

जैन धर्मनाप तुलना -

आः जैन धर्मनाप छकः तुलना याना स्वये । जैन धर्मं
बुद्धया न्हयवः निसैं हे चलेजुया वयाच्चंगु खः । व धर्मं आः
तकनं भारते बिद्यमान हे तिनि । उगु जैन धर्मं कथं कर्म
घायगु चलन मडु । दण्ड घायेगु चलन दु । थुगु बारे उपालि
गृहपात भगवान बुद्ध नाप तर्क याःगु खैं न्हयथने -

छगू समये भगवान बुद्ध पावारिकया आम्रवने
बिज्याना च्वन । गन भगवान बुद्ध बिज्याना च्वगु खः । अन
उपालि गृहपति (जैन धर्मया मुख्य गुरु निगण्ठ नाथ पुत्रया
शिष्य) वना भगवान बुद्धयात वन्दना याना बुद्ध याके
न्यन । भन्ते ! दोर्ध तपस्वी नाप छुं खं जुलला ?

खः गृहपति खैं जूगु दु ।

छु खैं जुल ले ?

गृहपति ! पाप कर्मया कारण गोगू दु घका न्यना बले
दोर्ध तपस्वी कर्म कर्म घायगु निगण्ठ नाथ पुत्रया चलन मडु,
दण्ड दण्ड घायगु चलन दु । हानं दण्ड स्वंगू दु । उगु स्वंगू
दण्ड मध्ये काय दण्ड घयागु वचन दण्ड मन दण्ड सोया
नं दोष पूर्ण खः घका घाल ।

अले जि दीर्घं तपस्वीयात पाप कर्मया मूल कारण व दोष पूर्णला मनोकर्म हे खः धका धया । थथे धायेवं उपालि गृहपति भगवान बुद्धयात धाल । दीर्घं तपस्वीं खःगु हे धाल, भिगु हे धाल काय दण्डया न्हयोने मनो दण्ड छुं मखु । अकुशल ज्याया मूल कारण व दोष ला काय दण्ड हे खः । वची दण्ड व मन दण्ड छुं मखु ।

थथे न्यने धुंका बुद्धं धया बिज्यात - गृहपति ! यदि छं सत्ये च्वना संवादयायेगु खःसा भी निम्हेसिया छलफल याये ।

भन्ते, जि सत्यं पिहाँ मवसे संवाद याये । छु विचार खःले गृहपति, यदि छम्ह रोगी निगण्ठं क्वागुलः सेवन यायां ख्वाउंगु लःत्वने मखंक सिनावन धाःसा गन जन्म काःवनी ? निगण्ठ नाथ पुत्रं गथेधया तल ?

भन्ते ! गन मनोसत्व धइम्ह देवता दु अन उत्पन्न जूवनी । छाय् धाःसा वया मन ख्वाउंगु लखे लानाच्चंगु दु । अले भगवानं गृहपति ! बांलाक बिचायाना धाः । छंगु न्हापा या खं व लिपाया खँ पात । च्वःप्वः मिले मजुल । छं सत्ये च्वना खँ ल्हाय् धका प्रतिज्ञा यानागु मखुला ?

भो श्रमण ! अथे धयागु खःसानं धात्थेला अकुशल कर्म याय्गुया मूल दोष ला काय दण्ड हे खः । वचन व मन महादोष मखु ।

हे महाजन ! थ्व खँ गथे थ्वीका कयाले निगण्ठ नाथ पुत्र प्यंगू संवरयामं युक्तम्ह खः ।

- १) प्राणी हिंसा मयायेगु ।
- २) खुया मकायेगु ।
- ३) काम मिथ्याकर्म मयायेगु ।
- ४) मखुगु खं मल्हायेगु ।

ध्व प्यंगू नियम पाले याना च्वंम्ह जैन साधु ले उखे थुखें जुइबले की पतङ्ग सित धाःसा निगण्ठ नाथ पुत्र उकिया फल छु घका कना तल ।

गौतम ! जिमि गुरुं मनं स्याय् धंगु चेतना मतस्य उखें थुखें जुइबले की सीसां अपाय्चत्रः तधं घका कना मतः ।

हे महाजन ! यदि मनं स्याय् धंगु चेतना दयेक न्हल धाःसा छु जुइले ? भन्ते ! महादोष लाइ । अले भगवान् बुद्धं उपालि गृहपति यात धया बिज्यात, छं न्हाच्चः धाःसा शरीरं याइगु पाप तःधं धाल, आः धाःसा मनंस्याय् धंगु चेतना दयेक न्हल धाःसा अप्पो दोष दु घका धाल ।

थुकथं भगवान् बुद्धं शरीरं याइगु पाप सिकं मनं याइगु पाप तधं घका प्रमाण विया कना बिज्यात । अले उपालि गृहपति भगवान् बुद्धयागु वचनयात सहश्र पूर्वक स्वीकार याना भगवान् बुद्धया शरणे वन । न्हापाला व जैन जुया निगण्ठ नाथ पुत्रया शिष्य जुया च्वंम्ह खः लिपा जैन धर्म तोता भगवान् बुद्धया शरणे वन ।†

---

† ताहाक जुइगु जुया सक्षिप्त यानागु जुल ।

विस्तारं सोया दी मासा मज्झिम निकाय सोया विज्याहें ।

गुम्हेसिनं कर्मयात विश्वास याइ उम्हेसिनं थःके दुगु
शक्तियात विश्वास याइ । गुम्हेसिनं कर्मयात विश्वास याइ
मखु उम्हेसिनं समाजया शान्त वातावरणयात आवश्यक
आधारित जुया च्वंगु सदाचारयात तक नं विश्वास याइ
मखु ।

कर्मया संक्षिप्त विवरण थनसं वदचाल ।

साधु ! साधु !! साधु !!!

Dhamma.Digital

लेखकया प्रकाश जुइधुंकुगु सफू :-

- १) जात गन दु ?
- २) कर्म

प्रकाश जुइमानिगु सफू :-

- १) शिष्टाचार

Dhamma.Digital

थागुथाय् :- सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस नःवही २१-१९१